

CUPRINS

Introducere (la a doua ediție)	XI
Introducere (la prima ediție din 1997).....	XIII
Capitolul 1. Politicul – o viziune economică asupra acestuia	1
1.1. Partidele, nucleu al „întreprinderii politice”	1
1.1.1. Maximizarea voturilor	2
1.1.2. Piața politică și votul ca monedă de schimb	3
1.2. Leasing-ul politic.....	4
1.2.1. Încrederea – un bun luat cu chirie.....	4
1.2.2. Afacere fără garanții.....	5
Capitolul 2. Moralitatea impozitării veniturilor	8
2.1. Instituția impozitului	8
2.1.1. Noțiunea de impozit.....	8
2.1.2. Impunerea impozitului în viața socială	13
2.1.3. Impozitul neutru.....	17
2.1.4. Impozitul și repartizarea averilor.....	19
2.1.5. Impozitul intervenționist.....	20
2.2. Moralitatea recurgerii la impozite	21
2.3. Distribuția veniturilor în societate	23
2.3.1. Argumentele împotriva redistribuirii.....	25
2.3.2. Argumentele în favoarea redistribuirii	26
2.3.2.1. Justiția utilitaristă	26
2.3.2.2. Teoria contractului social – justiția rawlsiană	27
2.3.2.3. Teoria existenței legilor inegalității.....	28
2.3.3. Instrumente de măsură a inegalității	30
2.3.3.1. Curba Lorenz.....	31
2.3.3.2. Coeficientul Gini.....	34
2.3.3.3. Coeficientul Atkinson	35
Capitolul 3. Sistemul fiscal	37
3.1. Formarea și evoluția sistemului fiscal	37
3.2. Istoria sistemului fiscal în România	49
3.2.1. Despre sistemul fiscal la români	50
3.2.1.1. Sistemul fiscal de la începuturi până la	
Regulamentele organice (1831-1832).....	50
3.2.1.2. Sistemul fiscal românesc de la Regulamentul Organic	
până la Convenția de la Paris (7/9 august 1858)	54
3.2.1.3. Sistemul fiscal de la A. I. Cuza la primul război mondial.....	55
3.2.1.4. Sistemul fiscal românesc între cele două războaie mondiale	58
3.2.1.5. Sistemul fiscal românesc în perioada comunistă (1948-1989) ...	64

3.2.2. Scurtă istorie a impozitelor percepute în România în epoca modernă (până în 1945).....	65
3.2.2.1. Impozitele directe și taxele asimilate.....	65
3.2.2.2. Impozitele indirecte.....	67
3.2.2.3. Monopolurile fiscale.....	68
3.2.2.4. Impozitele și taxele locale.....	68
3.3. Reforma fiscală – Premise și tendințe.....	68
3.3.1. Fundamentele și tendințele contemporane ale reformismului social.....	68
3.3.2. Reforma fiscală în țările din estul și centrul Europei.....	69
3.4. Construirea sistemului fiscal românesc actual.....	74
3.5. Clasificarea sistemelor fiscale.....	76
3.5.1. Clasificările tehnice.....	76
3.5.1.1. Opoziția dintre impozit unic și impozite multiple.....	76
3.5.1.2. Distincția dintre impozit direct și impozit indirect.....	79
3.5.2. Clasificări economice.....	81
3.6. Evaluarea materiei impozabile.....	85
3.6.1. Metodele declarative.....	85
3.6.2. Metode prezumtive și de evaluare administrativă.....	86
3.7. Impozitul personal și evoluția tehnicii progresivității impunerii.....	88
3.8. Rolul prelevărilor obligatorii.....	91
3.8.1. Finanțarea cheltuielilor publice.....	91
3.8.2. Intervențiile economice.....	97
3.8.3. Intervențiile sociale.....	98
Capitolul 4. Analiza cauzelor tendinței de creștere a volumului prelevărilor obligatorii.....	101
4.1. Privire generală asupra creșterii cheltuielilor publice.....	101
4.2. Modelele dezvoltării privind creșterea cheltuielilor publice.....	107
4.2.1. Legea lui Wagner.....	107
4.2.2. Analizele lui Peacock și Wiseman.....	108
4.2.3. Cererea de servicii publice.....	109
4.2.4. Analizele curentului „public choice” (opțiunilor publice).....	110
4.2.4.1. Piața politică.....	111
4.2.4.2. Analiza economică a birocrăției.....	114
4.2.4.3. Fenomenele de asimetrie și de iluzie financiară.....	116
Capitolul 5. Presiunea fiscală.....	118
5.1. Ce este presiunea fiscală.....	118
5.2. Conținutul și modul de exprimare a presiunii fiscale.....	120
5.3. Factori de influență ai presiunii fiscale.....	122
5.4. Stabilirea limitei presiunii fiscale.....	130
5.4.1. Teoria impozitului optim.....	131
5.4.1.1. Criterii de optimizare fiscală.....	133
5.4.1.2. Curba Laffer și curba Laffer deplasată.....	134
5.4.2. Variabilitatea limitelor presiunii fiscale.....	137
5.4.3. Rezistențele la impozite.....	138
5.4.4. Fiscalitatea și performanțele economice.....	140
5.5. Presiunea fiscală în România.....	141

5.5.1. Presiunea fiscală individuală.....	142
5.5.2. Presiunea fiscală la nivelul firmei (agentului economic)	143
5.5.3. Finanțarea fiscalității de către firme	144
Capitolul 6. Politica fiscală	147
6.1. Politica fiscală și politica bugetară.....	147
6.2. Impozitul – instrument de politică conjuncturală	151
6.2.1. Sensibilitatea impozitului	151
6.2.2. Incidența impozitului.....	153
6.3. Politica fiscală, de la stabilizatori automați la măsuri discreționare	155
6.4. Politica fiscală și firma	159
6.5. Politica fiscală și economisirea.....	161
6.6. Fiscalitatea și politica socială	164
6.7. Politica fiscală comunitară.....	165
Capitolul 7. Evaziunea fiscală	167
7.1. Evaziunea fiscală între rău evident și rău necesar.....	167
7.2. Raportul contribuabilului cu impozitul.....	170
7.3. Cauze și urmări ale evaziunii și fraudei fiscale	172
7.4. Principiile dreptului fiscal	176
7.4.1. Legalitatea impozitului.....	177
7.4.2. Aplicarea legislației fiscale	177
7.5. Definiția și clasificarea evaziunii fiscale	179
7.5.1. Imprecizii privind noțiunile de evaziune și fraudă fiscală	180
7.5.1.1. Imprecizia cuvintelor care desemnează evaziunea fiscală	180
7.5.1.2. Imprecizia noțiunii de fraudă fiscală	181
7.5.2. Evoluția doctrinară a noțiunii de evaziune fiscală (imprecizia noțiunii de evaziune fiscală)	182
7.5.3. Incertitudinea delimitării domeniilor evaziunii legale și ilegale	190
7.5.4. Clasificarea juridică a fraudei fiscale.....	193
7.5.5. Definierea fraudei fiscale în legislația unor țări	194
7.6. Manifestările fraudei fiscale.....	195
7.6.1. Manifestările sociologice ale fraudei	196
7.6.2. Manifestările tehnice ale evaziunii și fraudei fiscale	201
7.6.2.1. Frauda fiscală națională	203
7.6.2.2. Frauda fiscală internațională	206
7.7. Considerații generale privind evaziunea fiscală în România	217
7.8. Dificultăți privind măsurarea evaziunii fiscale.....	221
7.9. Instrumente de măsură a evaziunii fiscale	222
7.9.1. Metodele aproximative	222
7.9.2. Metoda eșantionului reprezentativ al contribuabililor	226
7.10. Funcțiile evaziunii fiscale	232
7.10.1. Funcția generală a evaziunii fiscale	232
7.10.2. Funcția evaziunii fiscale în România.....	233
7.10.3. Funcția evaziunii fiscale elaborată prin prisma comportamentului uman.....	233
Capitolul 8. Corupția și evaziunea fiscală	241
8.1. Legătura corupției cu evaziunea fiscală	241

8.2. Corupția – abordare economică	242
Capitolul 9. Controlul și riscul fiscal	247
9.1. Ce este controlul?	247
9.2. Locul și importanța controlului fiscal	249
9.3. Forme și metode de control fiscal	254
9.4. Riscul fiscal și administrarea acestuia	258
Bibliografie selectivă.....	263

INTRODUCERE (la a doua ediție)

De la publicarea primei ediții a lucrării *Evaziunea fiscală*, în 1997, pe tărâmul fiscalității în România au fost săvârșite multe lucruri bune care merită a fi recunoscut ca atare și încurajat acest traseu al îmbunătățirii relației fiscale dintre contribuabil și fisc. Cu toate acestea, nu putem să nu arătăm că se mențin încă suficiente inerții în interiorul fiscalității, a sistemului fiscal, dar și la nivelul decidenților politici în promovarea unei legislații și a unui cadru organizatoric care să ducă la o mai mare și mai predictibilă stabilitate a contribuțiilor la care sunt obligați contribuabilii. În această ordine de idei, cu toate că s-a îmbunătățit între timp cadrul juridic de reglementare a fenomenului economico-social de mare importanță și rezonanță în cadrul oricărui stat, evaziunea fiscală rămâne încă de multe ori o „fata morgana” după care se fac că aleargă toți.

Actualitatea analizării și punerii sub lupă a evaziunii fiscale, pentru a determina mai mult zel la cei care sunt puși să se „lupte” cu acest flagel, deopotrivă în plan politic și administrativ, este perenă pentru că așa sunt regulile jocului democratic în domeniul fiscalității: există regulamente mai mult sau mai puțin precise, există foarte mulți jucători decizi să câștige ei și nu echipa (societatea), există și arbitrii care chiar în cazul în care ar cunoaște la perfecție regulamentele, au destule motive să fluiera aiurea sau să nu fluiera deși greșelile sunt evidente și/sau flagrante, și, în fine, există judecători (observatori și instanțe) ai jocului care fac și ei ce pot și uneori ce vor, pentru că sunt inamovibili.

Dar avem un motiv în plus și foarte puternic să susținem că acum evaziunea fiscală, lupta împotriva ei, este obligatoriu să fie reconsiderată. Motivul este cel rezultat din derulările și urmările Marii Crize Financiare Mondiale. Pe fondul unei evaziuni fiscale la nivel mondial al celor care au controlul internațional al banilor și care au inventat și proliferat fără opreliște derivatele financiare în scopul evaziunii fiscale, prin declanșarea crizei de către aceștia au determinat un al doilea fenomen antisocial: cel al susținerii masive cu bani publici a intereselor majore ale acestora astfel încât construcțiile lor financiar-bancare să nu se dărâme. Au urmat și vor urma prăbușiri ale finanțelor publice ale unor țări (vezi cazul Greciei și panica în care a intrat Uniunea Europeană) care vor duce la câștiguri colosale tot pentru buzunarele marilor evaziioniști planetari.

Și în România ca și în alte țări, pe fondul concurenței acerbe și a iluziei de oportunități de creștere economică puternică și permanentă, guvernul nu numai că a neglijat în bună măsură implicarea sa cu toată forța ce i-o dă autoritatea proprie în lupta împotriva evaziunii fiscale, dar a promovat facilități fiscale și o relaxare fiscală cu totul păguboase ce au condus la apropierea de colaps a finanțelor publice românești. La această situație gravă a contribuit și nerecunoașterea sau chiar recurgerea la minciuni și amăgiri în legătură cu apariția crizei financiare mondiale pe meleagurile românești, a amplitudinii acesteia și consecințelor mult mai grave datorită poziției șubrede în care se află de la trecerea la economia capitalistă atât economia în ansamblul său, cât și finanțele țării (private și publice).

Toate aceste realități triste ne-au determinat să considerăm că este utilă și benefică o ediție revăzută și adăugită a lucrării noastre *Evaziunea fiscală*: pentru a fi un instrument de informare, analiză, reflecție și demers practic pentru politicieni, analiști economici, politici, sociali și fiscali, cadre universitare din domeniul economic, social și al dreptului, studenții de la facultățile economice, sociale și de drept și, în general a oricărui cetățean care dorește să știe mai mult în legătură cu implicațiile evaziunii fiscale asupra vieții sale cotidiene.

Întreaga lucrare, cu toate că au fost menținute liniile forte ale ediției precedente, are o nouă înfățișare și un conținut îmbunătățit, rezultat firesc al evenimentelor ulterioare survenite care au tangență cu fenomenul evaziunii fiscale, dar și al unei judecăți mai mature și sper mai înțelepte a autorului.

Sunt conștient că specialiștii în domeniul teoriei și practicii fiscalității, pe lângă recunoașterea unor contribuții originale la analiza temei incitante și mereu greu de stăpânit, vor găsi cu cale să facă suficiente observații și sugestii sau chiar critici pe care, cu adâncă recunoștința le voi primi și aprecia.

14 martie 2010

Autorul